

מח"ת 1234567 תוצר החכמה

לינחק כי אף שזכו דבר רחוק להמלא אים שיכי' לו איזה השמות לינחק עכ"ז על דרך ינחק הוא שטסקו הוא בתורה ד' ועבודתו ואינו מנוסה בנסיונות כאברהם וכהים העוסק גם במסחר הוא בערך נחש ויש לו השמות ליעקב היינו כמו שאבינו יעקב בסיוחו בבית לכן עסק בדרך ארץ כן גם אים זה שעסק בתורה ובד"א הוא על דרך יעקב אבינו שבעת סיוחו בבית לכן עסק בשניהם בדרך ארץ ובתורה כמו שאמרו רז"ל שאמר יעקב אבינו פ"ו שיר האעלות האמורים בס' תהלים כשי' בבית לבן. והנה ידוע דאיש ישראלי אבריו וגידיו ועורקיו כולם רמוזים כנגד המשכן וכליו והארץ קאת בזה בס' נפס"ח למרחא רבינו חיים מוואלאזין ובזוכר פקודי מחלק כל חבנית המשכן וכליו נגד אבריו האדם כולם אחד באחד יגשו ולכן ירמוזון הזהב וכסף ונחשת שנמשכן להכנסת ישראל בכלל ובפרט. והנה אחרי כי רוב הכמון הישראלי עוסקים גם במשא ומתן או במלאכה וזהו דבר המלוי בעולם כמו נחשת לכן דימה המ"ר הכנסת יעקב בבית לכן לנחשת שזכו מטבע היואל בהולאה. ולכן החבון תמיד על מעשיו של יעקב ומתחילה חשבו לאיש פשוט כי לא ראה ממנו נסיונות לשמים ולא ראה שילמוד כל היום אחרי כי דופה הוא לאן לכן ואחר התבוננות טובה ונסה בכשוף ש"ו ראה כי הללחתו הוא מחמת יעקב וע"ז אמר נחשתי ויברכני ד' בגלגל כי ראיתי בהסגתך היא נחשת ההכנסה בראוי' להמון עכ ועכ"ז למען ברכני ד'.

לא מדברינו כי אף אים ההצוני מחויב לעשות עסקו באצוה שלימה וגם בשעת עסקו במלאכה או במשא ומתן עכ"ז ישי' לאיסטרולג ס

לבו דבוק באכנת ד' ומחויב ללמוד בעל פה מה שיוכל אפילו הסותר כעומד בחנות או בד"א לא יסיר דעתו כל רגע מאח ד' יחשבה ומי שאינו יוכל ללמוד בעל פה יוכל להגיד ס' תהלים בע"פ והעיקר כי ישי' אכנת ד' לנגד עיניו תמיד וזמן לדעתי כוונתם מה שאמרו רז"ל חנוך חופר מעלים הי' ועל כל תפירה הי' מיחד יתורים היינו כי בצשייתו אומנות הי' לבו לשצים. ולדעתי זהו דברי החנא האלקי ר' ישמעאל צפ' כילד מברכין ד' ל"ה ע"ב ת"ר ואספת לגנך מה ת"ל לפי שנאמר לא ימוש ספר האורה הזה מפיק יכול דברים ככתבן ת"ל ואספת לגנך הכג כבן מכהג ד"א. וידוע מה שהארץ הגאון צפ' נפס"ח דדעת החנא ר' ישמעאל לפי הכנסת הכמון הישראלי וע"ז אמר הכג זה מנהג ד"א כי גם בעסקו בד"א לריך להיות דעתו ולבו על הצורה. וקדשים נשפלים בהיסח הדעת ואין לך דבר שבקדישה יותר מהחוב"ק ואינו ראוי להסיר דעתו ממנה אפילו רגע אחת. והדברים ארוכים ואך בחיבור קטן זה אפס מקום ואך דבר נאה ומתקבל אליע מה שאצתי בפירוש דברי המ"ר קהלת על פסוק ראיתי את כל המעשים שגששו. שם א"ר אבא בר כהנא לזקן שהי' יושב בפרשת דרכים והי' לפניו שני שבילין אחד מחילתו מישור וסופו קוליס וארזים וקניס ואחד מחילתו קניס וארזים וקוליס וסופו מישור אין הבריות לריבין להחזיק לו טובה שהוא מזכירן לעובדתן שלא ליגצן. כך אין לריבין להחזיק טובה לשלמה שהוא יושב על שערי החכמה ומזכירן לישראל שנתו וראיתי חמת השמש ראיתי את כל המעשים שגששו חמת השמש וגו' חוץ מהשובב ומצ"ע ורכב אמרי

לאיסטרולגוס שכי' יושב על פתח הילמן וכי' מזהיר לכל העוברים ושבים ואומר להם פרגמטי' פלוגית יולאכ במקום פלוגי ופרגמטי' פלוגית יולאכ במקום פלוגי אין הכריות לרכיץ להחזיק לו טובה כך לשלמה שאמר ראיתי אח כל המעשים. וכנכ דברי חכמינו ז"ל לא כל אחד יוכל לבא בסודם אבל הרשות נאגה בדברי תורה לומר. ונלענ"ך באור דבריהם הקדושים במאי פליגי ר' אבא בר כהנא ורבנן. ו"ל דפליגי במאי דפליגי ר"ש בן יוחאי ור' ישמעאל בפ' כילד מברכין. דר' ישמעאל כבר כי מה שנאמר לא ימום ספר התורה כזה מפיק לאו דברים ככתבן אלא סגב בהם מנהג דרך ארץ בשעת חריטה לריך לחרוש ובשעת קלידת הסבואה מלוה לקלור הסבואה להכין מאכלו שיוכל אח"כ לישב וללמוד וכדאמר רבא לרבנן במטותא מתייכו לא תתחזו קמאי ביומי ניסן וביומי תשרי כי כיבא דלא חטרדו במזוגיכו כולא שחא ח"כ לדברי ר' ישמעאל מה שאמר שלמה פסוק י"ד ראיתי את כל המעשים כו' והנה הכל הכל ורעות רוח לאו כל המעשים בכל עת ובכל זמן הם הכל ורעות רוח כי יש עמים מלויים אשר מלוה להחזק בלרבי העולם בחריטה וקלידה ואין זה הכל ורעות רוח אך מה זה שאמר שלמה ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש וכולם הכל ורעות רוח הוא זה דווקא אם עוסק בדרך ארץ יותר מכדי לרכו וסיפוקו אבל כדי לרכו וסיפוקו היינו ביומי ניסן ותשרי שאז עת אסיפת תבואה ופירות ע"ז נאמר ואספת דגן וע"ז אמרו רבנן מ"ר קבלת משל לאיסטרולגוס שכי' יושב על פתח הילמן ומזהיר לעו"ש פרגמטי' זו במקום פלוגית

ופרגמטי' זו במקום פלוגי היינו שדרך האיש הישראלי לדעת איך היא העוסק בדרך ארץ כי אם יעסוק במלאכה לא בעת הדרך דומה כאילו יסע על יריד בסחורה האניה נחולה לשם כי כל עמלו לריק ולהבל אבל אם יבא על כיריד בסחורה הולכת לשם אז ירויה. ולפ"ז ח"א לכנות לרכי העו"ש לדרך שתחילתו מיסור וכופו קולים וקנים וארזים כי הדרך שסופו קנים וארזים לא יולל לשום דבר כי כל מה שילך יוחר בדרך שהיא הכל רעה לפניו. אבל עניני דרך ארץ ולרכי העו"ש לפרקים דבר טוב הוא היינו שיכין בקיץ לחמו ויוכל אח"כ לישב וללמוד ולכן דימו אותם רבנן לפרגמטי' אשר לפעמים יש לורך בה. אבל ר' אבא בר כהנא סבר כר"ש בן יוחאי שאמר אפטר אדם חורש בשעת חריטה וזורע בשעת זריעה תורה מה תהא עלי' אלא בזמן שישראל עושים רלונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים וכדכתיב ועמדו זרים כו' ודעתו דאסור לעסוק (ביותר) בעניני דרך ארץ רק (יעסוק יותר) בתורה ובצבדות ד' ולפי שיטתו עניני ד"א דומה לדרך שתחילתו מיסור וסופו קנים וארזים כי לא יולל הדרך הכוא לשום דבר וכן דעתו עניני דרך ארץ ולכן השווה המשל לדרך שתחילתו מיסור כו' וכיון דרבנן שבמדרש כר' ישמעאל סבירא להו ודאי הדין כן דהרי הם רבנן ורבים נגד יחיד וזכו באור פלוגתתם לענ"ד ויכוון מאד בעו"ש: סימן לא פסוק ו' כי בכל כחי עבדתי את

אוצר החכמה

מח"מ 1234567 אביבן. מחלה ונתברך

לרגלי. ולשפל ערך כמוני לא נחלה. עמנו של רצונו מה שכחב מחלה. אם כוונתו מחלה בהארבעה עשר שנים שעבדו בעד נשיו ולא בשש שנים האחרונים או מחילה כוונתו

כוונתו על כל כעבודה שעבד ללבו ואם על כל כעבודה לא כי לריך רבינו לכחוב מחילה כי ממילא יובן אחרי שאמר כי בכל כחי עבדתי מובן כוונת יעקב כל זמן שעבדו ולומר דכוונת רבינו מתחלה ולא בשש שנים האחרונים לריך טעם למה משוגה השש שנים האחרונים יותר מהראשונים ובפסוק החמא כתיב ויעקב רעה את לאן לכן הנותרות ומסתמא דומה לראשונים מה הראשונים בכל כחו אף האחרונים בכל כחו. ואת אשר בדעתי לומר ^{היה 12457} כוונת רבינו זהו דהנה זה שנים רבות ראיתי בס' רוח חיים למרנא בגאון החסיד מור"ח מוואלאזין פירוש הגמרא בהענין דף כ"ה א' שנחנו לר' חנינא כרעא דדהבא ואח"כ כראו לאשחו שחסי' אוכלת על שולחן של ב' רגלים וכו"ע הוה אכלי על שולחן של ג' רגלים והאריכו בפירוש הגדה זו כל גדולי המתבררים בגאון ציערות דבש. ומאד מאד נעמו בזה דברי רבינו חיים הנ"ל כי הוא פירש דהנה ידוע דר' חנינא עלה זכותו על כל העולם שמונים בשביל זכותו דר' חנינא וכדאמרו רז"ל במס' ברכות כל העולם כולו חיבו ניזון אלא בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מע"ש לערב שבת. ור' חנינא אשר בזכותו ניזון כל העולם וכוא לא נכנה ממעשיו הטובים כי התפרנס בלעז ובדוחק בקב חרובין לשבוע הנה הוא הי' כעמוד של גמילות חסדים כי אין לך גומל חסד יותר מר' חנינא שכל העולם ניזון בזכותו ובצדו כלידיק. ולכן נמלא אלל ר' חנינא תורה ועבודה וגמ"ח זהו הי' כל זמן שלא נתנו לו כרעא דדהבא אבל אחרי שנחנו לו כרעא דדהבא ונעשה עשיר וא"כ חסר הכשפעה מן כל העולם כי לריך לעלמו

ג"כ ונחמטע גמילות חסדים של ר' חנינא ולכן כראו לס דכו"ע הוה יחזי על פתורא של ג' רגלים היינו חורה ועבודה וגמ"ח ואחתי דר"ח יושבת בפתורא של שני רגלים חורה ועבודה וחסר גמ"ח. וכן אפשר לפרש ציעקב חבינו ע"ה כי בשנים הקודמות שלא בקש לעלמו שום דבר עלה כל הברכה ללאן לכן ובשש שנים האחרונים שדרש יעקב לעלמו לאן עקודים נקודים וכיון שהיו לאו נחמטע הברכה מלאן לכן כי הלך הברכה ללאן יעקב ע"ז רמו רבינו שפירש מתחלה עבדו בכל כחו כי לא השאיר לעלמו שום זכות וברכה רק הריק כל הברכות ללאן לכן ולא כן בשש שנים האחרונות שהי' ליעקב לאן שלו. ומס שכתב רבינו ויחכן שהי' ללכן לאן רבות כר נתברכו גם כעטופים לרגל יעקב זהו חורה מדבריו הראשונים שכתב מעיקרא כי בכל כחי כו' הפירוש מתחילה כי אח"כ נתמטע הברכה ושוב כתב ויחכן כי לא נתמטע הברכה. אך לעקו בניו מקנאחס כמפורש שם ^{אוצר החכמה} בדברי רבינו :

י"ג אנכי האל בית אל. יספר יעקב לגשיו כל מה שאמר לו מלאך האלקים בחלוס כי הכל פיוס להם שתלכנס עמו עכ"ל. לכאורה מוקשים דברי רבינו שפי' כי סיפר להם לפייסם שיתרלו לילך עם יעקב וכי אפשר שהאמכות רחל ולאה לא היתה חשוקתם לעבוד את ד' בארץ ישראל ובמקום המקדש אשר חכלית כל עבודת ד' רק בארץ היתה כאשר האריך רבינו בכמה מקומות כי עיקר עבודת ד' רק בארץ ישראל. וגם אין אפשר שיעקב חבינו יחשוד את הלקמיות הללו שלא יחפלו לילך עמו. וכנה רבקה שהיתה קטנה בשנים מיכרה לילך עם העבד לבית

לבים אברהם ולא רחם לכתעבב צבית אביס
 אפילו ירח ימים ואיך אפשר שרחל ולאח לא
 יחפואו לילך עם אישם יעקב ועם בניהם
 שבטיו יכ. אמנם האמת כדברי רבינו ז"ל
 שפיים אחת כי יתלו לילך עמו והוא משני
 טעמים אחד כי יראו מפני לכן אולי ירדוף
 אחריהם ויהרגם וגם ידעו כי יעקב ברח
 מפני ששם אחיו ויראו אולי כי יבאו שמה פן
 יכרגם עשו ומחמת שני הטעמים הללו יעקב
 בעלמו לא עלה על לבו לשוב לבית אביו עד
 שיחוו לו רשות מהשמים ואחרי כי אמר לו
 המלאך אנכי האל ב"ה אשר משחת עם מלכה
 כו' עתה קום לא מן הארץ ושוב אל ארץ
 מולדתך אז כודיעם יעקב כי עתה אין להם
 לירא מעשו ומלבן כי ד' אמר לו שילך מכאן
 וזהו לו שישוב אל ארץ מולדתו וכיון שאמר
 לו שילך מכאן ידוע לו כי אין לו לירא מפני
 לכן ומזה שאמר לו שוב אל ארץ מולדתך
 ידוע לו שאין לירא מפני עשו. וכפי שבררנו
 מובנים סוף דברי רבינו וחוכן הפסוקים
 שכתב רבינו. אבל מה שיספר לא חלום אחד
 הוא כי מאמר שא נא נא עיניך וראה כל
 העמדות הו' זכיותו עובד את לכן בלאנו
 בעת יחס הלואן באחת מהטנים הראשונות
 ומאמר אנכי האל ב"ה ה' אחר כן בעת
 הנסיעה כי אחר שאמר לו קום לא מן הארץ
 הזאת לא נחשב עוד צחקן לרעות עוד לאן
 לכן כו' רק ממחרת החלום שלח לרחל וללאה
 זיספר לכן חלומו והלכו להם. ואמנם כדברי
 רבינו הו' קשה לכאורה למה הרכיב יעקב
 שני החלומות לספר להם בפעם אחת ואך
 כדברי רבינו מתחילה שאמר להם לפיוס
 וכדפרשנו שהו' מוכרח לפיכסם שלא ייראו
 מעשו ומלבן. ה"כ הו' מוכרח להרחיב

כדברים לפניכם שלא יעלה מורא בלבכם כלל
 כי המלאך אמר לו מאז שא נא עיניך וראה
 כו' ה"כ שם סקצ"ה השגחתו עליו שלא יוכל
 לברע לו כלל ונחברכ להם מזה שלא ייראו
 מפני לכן ושוב סיפר להם מה שחלם לו
 עתה ע"י המלאך שאמר לו אנכי האל ב"ה
 ושוב אל ארץ מולדתך ה"כ אין לו לירא
 מפני עשו. והקורא כיטב בדברי רבינו יראה
 כי רבינו כיון לדברים הללו. ועוד נ"ל לומר
 דבר נחמד שהזכיר הפסוק כאן אשר נדרת
 לי שם נדר וצמאמר השם ליעקב לא הזכיר
 זאת ואמרתי ליעקב במכוון הזכיר לפניכם
 כי לריך לילך לקיים נדרו כי אמרו רז"ל
 במס' שבת דף ל"ב תיבא ר' נתן אומר בשון
 נדרים מתה אשתו של אדם וכן הוא בעמ'
 זבחים דף כ' (וע"ש בתום ד"ה אלה) שנאמר
 אם אין לך לשלם למכ יקח משכנך מתחתך
 ולכן זירזם שילכו עמו כי אם חלילה לא ילכו
 מסוכנים המה ולכן יורזו עלמם במהרה לילך
 אחו והדברים רמוזים בפסוק :

פסוק י"ט **והקרוב** מה שאומר שם
 כלים לקבל השעות
 ויקסמו בהם. נ"ל לריך להיות והקרוב מי
 שאומר ולא מה יעו"ש עוד האריך רבינו ז"ל
 הרבה ובסוף דבריו וזה הטעם למה גנבת
 את אלהי. לכאורה קשה דברים אלו כי רבינו
 האריך כי אין התרפים נעבדים ומסיים
 וזה הטעם למה גנבת את אלהי ונ"ל פירושו
 כך הוא אחרי שהאריך רבינו ששואלים היו
 בעתידות להתרפים וידוע ליעקב אביו לא
 הו' כן וכל אשר יצטרך לשאלו מפי ד' שאל
 ודרש ואמר לכן ליעקב אחרי כי נכסוף
 נכספת לבית אביך ששם עובדים את ד'
 הגדול והנורא ואחסי כמו אביך דבוק אתה
 בהשם

בהשם יתעלה וא"כ אין לך תועלת בסרפוס ולמה גנבת את אלפי דבר שחשוב בעיני כאלקים ולפניך אין שום תועלת בזה. וע"ד זה פרשתי הפסוקים יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלקי אביכם אמש אמר אלי. אשר סמכו המפרשים מתחילה אמר יש לאל ידי וסיקף אמר כי ד' אמר לו השמר לך מדבר עם יעקב וא"כ אין בכחו לעשות רעה ליעקב. ואמרתי הפירוש ע"ד שמפורש ברמב"ם בכמה מקומות בפירושו למס' אבות וצ"ל המלות כי דביקות והשגחת השי"ת על האיש הישראלי לפי חמימותו ודביקותו בהשי"ם כי אם אין שום דבר חולץ בינו ובין ד' לא יאונה אליו רעה לעולם מעיני כיסוף. ואף שאמרו רז"ל כי נקרא שמן כשפים שמישין כח פמלי' של מעלה. ואך זכו למי שאינו בחמימותו בשלימות אבל החמים עם ד' בחמימות באין שום דבר חולץ אותו האיש לא יוכל להזיק לו הכשפים. וזהו שאמר לכן ליעקב יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואמר עמכם לשון רבים היינו עם נשיו ובניו ועבדיו שאין חמימותם בהשם על לך כמעלה שאין למעלה ממנו ואלקי אביכם אמש אמר אלי השמר לך מדבר עם יעקב משוב עד רע לא אמר לי כשם רק על יעקב לבדו כי יעקב חמימותו בד' על לך כמעלה שאין למעלה ממנו ולו לבדו אין בכחי לעשות רעה אבל לאנשיו ועבדיו יש לי לעשות כי מזה שאמר ד' לי השמר לך מדבר עם יעקב נחזרר לי מדבריו כי בכחי לעשות עמכם רעה. ולכן יחא חסודת יעקב אבינו ע"ה אמר לו חסודת נלחית כרי לפי דברך הוכרחתי לברוח ממך בלתי ידיעתך כי אמנם חייני ירא מלפניך וכו על עלמי לבדי אבל יראתי פן חגזול את בנותיך מעמי כי דביקותם

וחמימותם בד' חייני יודע ויראתי מחסוס. והדברים נכונים לחשבון אף כי קלרתי. ומלאתי צם' רוח חיים להגאין כחסיד מרנא חיים מוואלאזין פי' הגמרא שאמרו שאני ר' חיינא דנפיש זכותי פי' הגאון הנ"ל משום חמימותו בד' לא אפשר לכשפים לעשות לו רעה. וקרוב לדברינו מלאתי בפדר"א פ' בלש"י

אוצר החכמה
1234567 n"ח"ח ושש ובהג' רד"ל :

פסוק ל"ה באמצע דבריו והגיון בעיני כי היו הגדות בימי

הקדמונים מרוחקים מאד כי כן שמן מעולם נדות לריחוקן כי לא יחקרו אל אדם. ומלאתי סמך גדול לדברי רבינו מש"ס ע"ז דף י"ח ע"א בעובדא דברורי' דביתכו דר"נ ברחי' דר' חיינא בן חרדיון שרלחה לנסות לאחותה אם עבדה איסורא חזל נקפ נפשיה כחד פרשא אמר לה כשמיטני לי אמרה לי' דשתנא אנא ופי' דשתנא פי' דרך נשים לי כרי אפילו בעוברי עבירה רחוקים הם מנדה : מ"ד באמצע דבריו רבינו ויחקן כי מה שאמר בלבן ויקח את אחיו

עמו הם קרוביו בני משפחתו מזרע נחור אחי אברהם ועשה כן בעבור שלא יראה להביא על יעקב אנשים נכרים שלא יריבו עמו בכח או יחמדו ויגזלו ויגנבו מאשר לו והנה אלה קרובים ליעקב כמו ללבן ע"כ אחים יקראו לשניהם. ולכאורה הדבר לפלא שחפש זכות להלדיק את לבן אשר כחורה מעידה עליו ולבן בקש לעקוד את הכל שנאמר חרמי אובד אבי ומי הגיד לרבינו כי זרע נחור חיים שונאים ליעקב ורבינו בעלמו בפסוק כ"ב הביא בשם הפדר"א שלקח לבן כל אנשי עירו גבורי כח. ואולי כוונתו שירא כי אנשים זרים מה שיגזלו ויגנבו יקחו לעלמם אבל אחיו

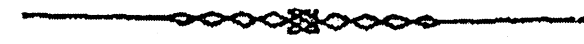
אחיו וקרוביו יחנו ליד לבן השלל אבל דוחק הוא :

סימן ל"ב פסוק ב' ויפגעו בו מלאכי אלקי' ואני חמה בזה

שהרי טדיין לא הגיע יעקב לארץ ורחוק הי' משם ושלא מלאכים אל עשו מרחוק וא"כ קשה לרבינו איך פגעו בו מלאכי ארץ ישראל אחרי כי הוא עוד רחוק מארץ ישראל. ועי' בדברי רבינו עד סוף הפסוק וזה לשונו אבל הימה המראה הזאת ליעקב כאשר בא בגבול אויביו להודיעו כי רבים אשר אחו מאשר אחס ויקרא שם המקום מחנים כי כן דרך בשמות. או מחנים מחנכו ומחנה העליונים לומר כי מחנהו בארץ כמחנה המלאכים כולם מחנות אלקים מצרכים לו ומודים לו ביחודו עכ"ל :

הנה כוונת רבינו גלוי לעין כל כי תירץ שני

חירואים או שקראם מחנים זהו שם כמו כל דרכי השמות אשר כינו במקום על שם זה משום שהראו לו מן השמים במקום זה כי יש לו מחנות לכלחם עם עשו. או שקראם מחנים ע"ש שכודיעו לו כי מחנה שלו יש להם כח המלאכים כי כולם לדיקים ודומים למלאכי אלקים. ואמרתי עוד לפי דברי רבינו שקראם מחנים שנחגלה ליעקב חביו במקום הזה כי ע"י מעשים הטובים מצניו הדיקים נבראו מלאכים רבים אשר המלאכים הללו הנבראים ממעשה הדיקים הם מלווים מפי ד' יתעלה להגיל את הדיק שבראם מכל לרה ולוקה וכס לוחמים עבד האדם. ובאמת יש לי בזה דרוש ארוך ואי"ה במומשין אמרים אם יזכני ד' להוציא לאור אכתוב עוד מזה :

פרישת וישלח

פסוק י"א קמנתי מכל החסדים. וזה לשון רבינו אבל קמנתי לומר כי קטן הוא מהיותו ראוי לכל החסדים שעשה עמו. ולפירושו מה שאמר אח"כ היליני נח הכי פירושו באמת אינני ראוי שפעשה עמדי חסד כי קמנתי מכל החסדים אמנם כלא רחמיק ד' מרובים לכן אני מבקש היליני כו' וזהו ע"ד שאנו אומרים עד הנה עזרונו רחמיק ולא עזבונו חסדיך ואל מטשנו ד' חלקינו לגלח פי' הגר"ח כואיל כי מה שעד הנה עזרונו אינו מחמחינו

רק מלד מלד רחמיק ומה שלא עזבונו אינו אלא רק מלד חסדיך לכן אנו בטוחים כי לא יטשנו ד' לגלח וכן אמר יעקב חביו ע"ה קמנתי מכל החסדים ומכל האמת פירושו כמו שפי' האונקלוס מכל עבין וקטוט ועכ"ל לא עזבתני וכן אני מבקש על להבא ומפורש פירושו בפסוק שאחריו ילא לנו מפידוש רבינו עד היכן חיוב העבודה המוטל על האיש הישראלי. כי הנה מובחר שבאבות אמר כי איננו ראוי לחשלוס גמול ומה גאמר ומה נדבר אהנו: חזובי קיר וכמה לריכים אנו

לכודות לשמו הגדול והנורא על כל הנפלאות והטובות שעושה עמו ד' יתעלה כל רגע ורגע. וסמיד רגיל אנכי לפרש מה שאנו אומרים באבות האל הגדול הנבון והנורא אל עליון גומל חסדים טובים פירוש הדברים אחרי כי ד' הוא האל הגדול הנבון והנורא זהו אשר אנו מכירים קלח גדלו ויושר אל עליון שהוא נעלם מכל נברא וא"כ אין אנו יולאים אף אחת מימי אלף אלפים מאד החוב המוטל עלינו לעבוד את בוראנו א"כ כל הטיבה שיש לנו רק גמילות חסד כי ד' קנה הכל ואין הוא לריך לעבודתינו כלום ורק חסדים עשה עמו וזכנו בנתינת הסוד שנתן לנו שזכה לגמול טוב ממנו בזה ובזה : ל"ג פסוק ד' ויקרא לו אל אלקי ישראל .

אוצר החכמה

האריך רבו זכאן לפרש פשט הכתיב ועב"ז למעיין לריך פירוש דבריו הקדושים ואפרשם בקלרה. רבינו הביא שלשה פירושים בפסוק זה פירוש רש"י ופי' ה"א ופירוש רבינו . רש"י פירש דאין זה קריאת שם ממש רק זכרון על הנס ומסכים רבינו לפירושו ומה שכתב תיבת לו ולא כתוב שמו כמו בשאר מקומות שאמר ויקרא שמו ד' ניסי ע"ז פי' רבינו דדרך התקראות לדבר גם בלשון הזה . ושם כתב רבינו אבל ה"א פי' ופלה עלוהי קדם אל אלהא דישאל ויהי' טעם לו כעשם בו כמו כי בוחר אחי לבן ישי והחזיק לו למי מריבה . כ"ל פירוש האונקלוס שהוא לשון תפילה ובכ"מ מפרש האונקלוס לשון תפילה על ויקרא עי' וירא סי' כ"א פסוק ל"ג ויקרא בת"א וללי חמך בשמח דהשם ובפ' לך סי' י"ג פסוק ד' ויקרא שם אברהם כו' פי' ה"א וללי ובפ' חולדות סי' כ"ו פסוק כ"ה וכאן פי' ופלה לשמע

פינה ה"א כאן משום דכחא כתיב אל אלקי ישראל הוי הנכחה דתפילתו עשה רושם גדול בשמים עד שנתפילתו הגדולה הוריד השכינה למטה והעלה ח"ע למעלה מאד עד כי איקונון של יעקב תקוקה בשמים במקום הגבוה ככה"כ וע"ד אמרו רז"ל השם קרא לו חלוק בתחתיים. ונלענ"ד הנמוכה מה שקראו חלוק בתחתיים משום דהשפעותינו מהעולמות העליונים הכל ע"י תפלה יעקב ויש ליעקב בזה השמות להעליונים שמוריד השפעה בעולם ולזאת ה"א זכאן ופלה ח"ע שדעת האינקלוס שהוא לשון תפלה כמו בשאר מקומות אך הואיל דעשה תפילתו רושם הוי התפלה עבודה לשמים כמו עבודת הקרבן לזאת פי' ופלה . ולפ"ז פירוש האונקלוס קרוב לדברי הגמרא מגילה ד' שאמרו ד' קרא ליעקב אל . אך לפי' ה"א ויקרא קאי על יעקב ולפי' הגמרא ויקרא קאי על הקב"ה שהשם קרא ליעקב . ועתה יהיו מובנים דברי רבינו שכתב לפי ה"א ישי' תיבת לו פירושו בו דכפי שבררנו ויקרא קאי על יעקב א"כ לא אפשר לפרש לו דיהי' המשמעות יעקב פלח להמקום ויעקב חלילה לא השחחוב להמקום רק לד' יתעלה לזאת כתב רבינו כי לו פירוש בו במקום הזה פלח יעקב לד' . וכן בשופטים ק' ו' פסוק כ"ד חרגום יוב"ע על פסוק ויקרא לו ד' שלום . ת' ופלה עלוהי קדם ד' כמו שפי' כאן האונקלוס דשם טוב ממש לכחא כמוזן . ודברי רבינו מובנים היטב . הפירוש השלישי הוא פירוש רבינו ע"ד האמת . ואנכי הצעיר אין לי חלק בנסתרות עכ"ז כ"ל זכאן לפרש דברי רבינו אשר כל אחד יבין כוונתו ע"ד הפשוט לבד הסודות הרמוזים בתוך דבריו הקדושים . וזה לשמע

1234567 אה"ח

לשוננו וע"ד האמת הוא כמדעת רבותינו
 שדרשו רבותינו במס' מגילה מנין שקרא
 הקב"ה ליעקב אל שנאמר ויקרא לו אל אלקי
 ישראל ויש בזה סוד גדול הזכירוהו עוד בצ"ד
 בלבן אחר אמר לו אחי אלוק בעליונים
 ירמוז למה שהם אומרים תמיד שאיקונון של
 יעקב מקוקה צכסא ככבוד וככוונה שהשכינה
 שורה בארץ ישראל והמבטיל יצין וגרחה דמה
 שדרשו שהקב"ה קרא ליעקב אל דייקו מתיבת
 לו דאם נאמר דיעקב קרא לא ה' לכחוד
 בפסוק לו כי על מי הוא אומר לו אם על
 הקב"ה אין זה דבר חדש כי מעולם ה' שם
 כשם אלוק ועל המזבח לריך לכחוד ויקרא
 שמו כאמור במשה רבינו ע"ה ויקרא שמו ד'
 ניסי ולכן בחרו ר"ז לפר' דהקב"ה קרא ליעקב
 ופירוש הדברים כך הוא דהנה השם יתעלה
 ברא אוחנו שיחי' בנו כח להדמות להעליונים
 כמו שנאמר בללמנו כדמותנו ועשה הקב"ה
 אוחנו שחי' שוים אליו כביכול ובמה כי עס
 ד' הם נלחיס כביכול כמו הקב"ה ומה הקב"ה
 מושל בעליונים ובתחתונים כך עשה הקב"ה
 לישראל שיכיו מושלים בעליונים ובתחתונים
 וכאמור כל שחכ החת רגליו וכתיב ורדו
 בדגת הים ובעוף השמים ולענ"ד כי עוף
 השמים רמו למלאכים וכמו שדרשו במ"ר פ'
 ג' ר' חנינא אמר בחמישי נבראו המלאכים
 שנאמר ועוף יעופף וכן נמלא בפדר"א ובמה
 הוא הממשלה על המלאכים יבואר לפנינו
 בעז"ה להלן ואך בקלרה אני אומר שהממשלה
 בעליונים הוא בזה שנתן לנו הקב"ה כח
 לגזור על המלאכים ולהשביעם בשם המפורש
 שיעשו דבר פלוני וחז"ל אמרו הקב"ה גזור
 ולדיק מבטל ואימת בא לישראל הדבר הגדול
 בזה משעה שקרא הקב"ה ליעקב אל

בקריאתו זה נתן ד' יתעלה כח ביעקב
 ובניו שיכיו שוים להעליונים ומטעם זה אין
 ביד רשעים כח לבלותינו כיון כי אנחנו
 כאלקים ולכן אנו אומרים בכל הברכות אלקינו
 היינו כי בתוכנו שוכן ד' אלקים והשפיע מכו
 לישראל ולא לעם אחר ולכן כל הכוסיס הנעשי'
 בעולם הם לנו ולא לעם אחר הכל מטעם
 שאנחנו כאלקים וזה מה שאמרו במדרש
 אחי אלוק בעליונים ומה שכתב רבינו
 והכוונה שהשכינה שורה בא"י כי שם במקום
 קדשינו נראה לעין כל כי שם אלקים בתוכנו
 כמו שהיתה בימיחם מלרים אשר העני ה'
 חופף עליהם תמיד ואכלנו מן שמלאכי השרת
 אוכלין אוחו :

וע"ד

זה פירשתי מאמר אחד אשר לכאורה
 מחוסר הבנה ואך לפי דברינו הג"ל
 יחא . וזה לשון הש"ס סנהדרין פ' אחד
 דיני ממונות אמר רב יסודא אמר רב בשעה
 שבקש הקב"ה לבראות את האדם ברא כח
 אחת של מלאכי השרת אמר להם רלוכס
 נעשה אדם בללמינו אמרו לפניו רבש"ע מה
 מעשיו אמר להם קך וכך מעשיו אמרו לפניו
 רבש"ע מה אנוש כי תזכרנו כו' הושיע
 אלנעו הקטנה ביניהם ושרפם וכן כת שני'
 כס שלישיית אמרה לפניו רבש"ע ראשונים
 שאמרו לפניך מה הועילו כל בעולם כולו שך
 הוא כל מה שאחכ רולס לעשות בעולמך
 עשכ כיון שהגיע לאנשי דור המבול ואנשי דור
 הפלגה אמרו לפניו רבש"ע לא יפה אמרו
 הראשונים לפניך אמר להם ועד זקנה אני
 הוא ועד שיבה אני אסבול . ולא אכחוד כחך
 הדקדוקים והקושיות רק בקלרה אפרשו וכוא
 דהנה ידוע במ"ר ובפדר"א דמלאכים נבראו
 ביום ב' ואפי' למ"ד דבחימישי נבראו המלאכים
 עכ"ל

עכ"ז ל"ע איך אמר רב יהודה אמר רב
 דבשעה שבקש לבראות את האדם ברא כח
 אחת של מלאכים הלא נשלם מאחמול בריאת
 המלאכים . ואך לפניך נראה דמה שאמרו
 רז"ל בכ"מ בזמן שעושין רלונו של מקום
 מוסיפין כח וגבורה בפמלי' של מעלה . אין זו
 במלאכים שבראם ד' ביום השני או בחמישי כי
 המלאכים הללו הם ניזונין ומיין מפי ד' יתעלה
 ולא לריכין להתאזר כח מאתנו השפלים
 אשר עבודתינו פה רק שרשם בארץ החיים .
 ואמנם ד' יתעלה ברא מלאכים בשעה שברא
 את האדם שהמלאכים הללו הם במדרגה
 נמוכה מהמלאכים העליונים אשר חיותם
 וקיומם מרוח החיוני אשר ד' יתעלה נותן
 גם והמלאכים הללו שבראם בשעה שברא את
 האדם בראם ד' שחיותם וקיומם יהי'
 ממששים הטובים הנעשים ע"י בני האדם
 וע"ז נאמר בזמן שישראל עושין רלונו של מקום
 מוסיפום כח וגבורה בפמלי' של מעלה .
 והשתא ניחא שברא כח אחת של מלאכים
 להמלך בהם ולמה לא המלך בהמלאכים
 שבראם בשני כמו מיכאל וגבריאל . (וראי'
 לדברי כי נמצא כתוב מלאכים גבוהים
 מעל גבוהים מסוגיא דחולין פ' גיד הנשה
 והאיכא צרוך ומשני צרוך אופנים הוא
 דקאמרי ופי' רש"י שהם מכסא הכבוד
 עלמו וכי אמריין במלאכים) . אמנם אלו
 מלאכי מעלה שהם גבוהים מאד ולהם אין
 חועלם ממששים הטובים מבני האדם להם
 אין צריך לשאלו כי אינו נוגע להם זאת . אך
 המלאכים שחיותם וקיומם ממששים הטובים
 של בני אדם להם שאל הקב"ה והודיעם דעו
 כי בראתי אתכם ע"מ שחייכם יהי' חלוי
 במעשה בני אדם ולכן אם תסכימו לברוא את

האדם חכיו נשארין קיימים ואם אחס לא
 תחפולו שאברא את האדם א"כ אין לכם חיות
 בעולם . וכשיבו מה אנוש כי תזכרו . כי
 לא נתלכו שחיותם יהי' חלוי במעשה בני
 אדם לזאת אמרו רז"ל הושיע אלבעו ושרפן
 פירוש דממילא בעלו כי ד' לא נתן להם חיות
 כמו לשארי מלאכים ולכן נתבעלו . אבל כח
 שלישיית השיבו רש"ע ראשונים שאמרו לפניך
 מה הועילו בשלמא אם היו נשארים קיימים
 מבח החיוני שאחם נותן בהם ניחא שלא רצו
 להיות חלויים במעשה בני אדם אבל כיון
 שנתבעלו לגמרי מה הועילו ולכן אמרו
 רש"ע כל העולם כולו שלך הוא כל מה
 שאחם רוצה לעשות בעולמך עשה . כיון
 שהגיע לדור המבול ודור הפלגה שראו כי
 יהי' כל בני אדם אצודים מן העולם אמרו
 לא יפה אמרו הראשונים כי עתה הרי הגיע
 קלינו אמר להם עד זקנה אני הוא ואני
 אסבול בשעה שבני האדם לא יתנו לכם קיום
 וחזק אני אחי' אתכם . זהו תוכן המאמר
 בקלרה ויש לי צעז"ה אריכות דברי' אבל חבורי
 זה קטן מהכיל את כל האריכות ועוד חזון למועד:
 סימן ל"ד פסוק ז' **וְכֵן** לא יעשה . לענות
 הבחולות שהאומות
 גדרו עלמן מן העריות מפני המבול לשון
 רש"י ולא ידעתי זה כי הכנענים שטופים
 בעריות ובבהמה וזכור דכתיב את כל
 החועבות האל עשו חנשי הארץ אשר לפניכם
 ולא הסחילו בהן באותו הדור וזימי אברהם
 ויחזק היו יראים פן יברגו אותן לקחת
 נשיהם אבל וכן לא יעשה נמשך עם בישראל
 וכן לא יעשה בהם על כן אמר בישראל כי
 איננא נבלה בין הכנענים עכ"ל . והרא"ע
 האשים בכאן את רבינו מאד וז"ל הרא"ע
 ואני

ואני תמה מאד כי נראה שכל ראיותיו הפוכות כי הראיה שביה מן כי את כל החופות האל עשו אנשי הארץ היא לנגדו כי אלו לא החילו בהן בנותו כדור אלא שבי' מוכנס זה תמיד מכו זה שאמר הכחוב עליהם כי בכל החופות האל נטמאו בגוים ותקיא הארץ את יושביה ואם היו פרואים בהם תמיד מדוע לא הקיאה הארץ אותם מזמן המבול עד זה הזמן שהם שמה מאות ושלשים שנה אבל זאת ראי' ברורה בלי ספק שהיו גדורים בעריות מזמן המבול עד קרוב לזמן שבאו ישראל לכבשם לקחת את ארצם ומפני שבאותו הדור החילו לפרוץ גדרם בעריות ונטמאו הארץ אותם נגזר עליהם שהקיא אותם הארץ וישבו ישראל תחתם ע"כ דברי רבינו הרא"מ . ואנכי הפעוט אגזס אינני ראי' להתערב בין אבות העולם וברור בעיני כי אינני ראי' להחערב עם פחות מקטני תלמידי הרא"מ ז"ל אך הואיל דבדברי תורה כרשות נחונה לכל אחוה דעמי השפלה בנידון זה . ולדעתי דברי רבינו בגדול הרמב"ן נכונים מאד . ואשר תמה הרא"מ אם היו פרואים תמיד בעריות מדוע לא הקיאה אותם הארץ ויקודם שבאו ישראל לארץ הכנעני . נראה לפני דעת כמוני כי מפורש בפסוק חשובה על קושייתו כי כחוב מפורש ודור רביעי ישבו כנה כי לא שלם עון האמורי עד כנה . כנה מפורש יולא מפי הקב"ה כי הם פושעים ומורדים אך אי אפשר לגרשם עד שיתמלא אהתם ופי' רש"י שם כי לא שלם עון האמורי להיות משתלח מארצו עד אותו זמן שאין הקב"ה נפרש מאומה עד שתמלא אהתם שנאמר בסאסאה בשלח

תריבנה . וא"כ מאי זו קושיא שיקשה למה לא קאה הארץ אותם מתחילה . וכי אמנם כי הרא"מ הי' איש קדוש מאד אבל לא שקל עונותיהם אם נתמלא אהתם וכ"ז שלא נתמלא המדה והמשקל בשלימות לא הי' באפשר לגרשם :

ובפירוש מלאחי בת"כ טעם על זה שלא גרשם ד' מקודם מטעם כי הי' להם זכות וידוע דהזכות תולה אפילו במים המאחרים א"כ מוכח דהיו חוטאים מקודם וז"ל סבריייתא בת"כ פ' אמרי פ' ע' אות ו' . מפני מה זכו הכנענים לישב בארצם ארבעים ושבע שנים שנאמר וחזרון שבע שנים נבחה לפני עוין מלרים אלא בשביל שזכר שכבדו את אברהם אבינו שאמרו לו שמענו לדווי נשיא חלקים אהת בחובנו . וכן שם פרק י"ג אות ח' וא"כ למה קדמו מלרים לכנענים בת' שנה לפורענות מפני שכבדו את אותו הדיק . וגם על המלרים אמר שם בת"כ כי נתאחר הפורענות שלהם כי הי' להם זכות ומוכח דהיו חוטאים אך נתאחר טעם מטעם כי לא נתמלא אהתם . ומה שכתב רבינו הרא"מ אבל זאת ראי' ברורה בלי ספק שהיו גדורים בעריות מזמן המבול עד קרוב לזמן שבאו ישראל לכבשם לקחת את ארצם . הדברים הללו נראים סתורים ג"כ ממה שראיתי בתורת כהנים וז"ל בת"כ ומנין שלא כיחה אומה באומות שהחטיבו מעשיהם יותר מהכנענים ת"ל וכמעשה ארץ כנען לא חעשו ומנין לדור אחרון שהחטיבו יותר מכולם ת"ל כו' הרי מפורש אמרו מקודם דדורות הראשונים החטיבו מעשיהם יותר משארי אומות ודור אחרון החטיב עוד יותר מדורות הראשונים